

شرحی است بر «المقدمة الاجرومية» در نحو. در این شرح الفاظ و قواعدی که مؤلف در بیان موضوعات نحوی آورده، آنها را بر اساس تصوف و عرفان شرح کرده و در نتیجه کتاب را به نوشته ای عرفانی در توحید برگردانده است با استفاده از احادیثی که از پیامبر اکرم (ص) روایت شده است. انجام کتاب دارای سه «فصل» است: فصل: فی بیان کلمة التوحید؛ فصل: فی شروط الشیخ؛ فصل: فی ذکر ما يجب علی المرید.

۱. شیوا؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۵۳۶

انجام: هذا بعض ما يجب علی الشیخ و المرید من الشروط و الآداب فی السلوك و لقد شاء الله قبل هذا التاريخ بذكر شیء من الشروط فی الكتاب المسمى بتذكرة السالكين من اراد ذلك فليظنه ... انتهى كتاب الرسالة الميمونة فی توحيد ...

خط: نسخ، کا: محمد حمیم ابن کبای معنکرس البخاری، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۵۴گ، اندازه: ۱۶/۵ × ۲۲/۵ سم [نسخه پژوهی: ۲ - ۱۶۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۰۳۲/۷

آغاز: يقول العبد الفقير ... كان من أمر الله تعالى الاجتماع مع بعض الفقراء من الإخوان بالصالحية المذكورة؛ انجام: و سواء كان مریداً أو غيره و يتأكد الامر فی حق المرید لانه أكثر ...

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۶۹گ [۱۶۳-پ (۲۳۱-پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵ × ۲۰ سم [ف: ۶ - ۴۱]

← الرسالة المثوية ← الزكاة

● رساله النابتة = رساله الی ابی الولید محمد بن

احمد بن ابی داود فی النابتة / نامه نگاری / عربی

r.-ul nābita = r.-un ilā abi-l-walīd muḥammad ibn-i aḥmad ibn-i abī dāwūd fi-n nābita

جاحظ، عمرو بن بحر، ۱۵۰ - ۲۵۵ قمری

jāhez, 'amr ebn-e bahr (768 - 870)

چاپ: در رسائل الجاحظ، الرسائل الکلامية (بیروت، دار و مکتبه الهلال: ۱۹۸۷م)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۷/۱۲-ف

داماد ابراهیم پاشا ش ۹۴۹؛ بی کا، بی تا؛ ۶گ (۱۱۹-پ ۱۲۴) [فیلمها ف: ۱ - ۴۹۵]

● الرساله الناصحة / اخلاق / عربی

ar-r.-un nāṣiḥa

زمخشری، محمود بن عمر، ۴۶۷ - ۵۳۸ قمری

zamaxšarī, mahmūd ebn-e 'omar (1075 - 1144)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۲۲/۱

r.-ye mīrkā = r.-ye 'ahd = 'ahd

در پایانه آن آمده: «رساله میرکا ۸۵۵ق». شاید از سید محمد نوربخش (۷۹۵-۸۶۹ق) معروف به پیر کیا باشد، که رساله را در ۸۵۵ ق به انجام رسانده باشد. گفتاری است درباره «عهد» که بر چهار گونه دانسته است: ۱. عهد اول عهد خداوند است به هنگام آفرینش؛ ۲. عهد نبی با امت؛ ۳. عهد امت با نبی؛ ۴. عهد اخوت است میان مردمان که بخش بزرگی از گفتار را دربر می گیرد: مؤمن با هر که عهد کرد مؤمن و یا کافر کند.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۶۲/۳۷-عکسی و ۱۶۳/۳۷-عکسی

آغاز: بسمله ... ثنا مر خدای را جل جلاله که توفیق بخشید مؤمنان را بر وفاداری عهد، و درود بر حبیب الله محمد ... اما بعد، بدانکه عهد و بیعت چهار قسم است: قسم اول عهد خداوندی است؛ انجام: کاملیت بین یدی الفسال. و بدانکه اولیا بسیارند، تا بحدی که بیرون از شمارند. الی آخره از رساله میرکا و الله، اعلم ۸۵۵ق.

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۴۴۰۹ (گنج ۶۵۷/۲). سپس بندی نیز درباره «عهد» و «بیعت»؛ خط: نستعلیق خوش، بی کا، تا: ۸۵۱-۸۹۹ق؛ در مجموعه رساله های میر سید علی همدانی [عکسی ف: ۱۴۰ - ۲]

● رساله میزان / کیمیا / عربی

r.-ye mīzān

در این رساله ابتداء خواص اجساد معدنیه آمده و سپس قول استاد ابو موسی درباره تکلیس و تشمیع و عقد و ذهب و خمیر جسد و مسائل درباره فضه و آهن و کبریت اصغر و سپس صفة میزان طبیعی بیان شده و در این باره اقوال جابر و رازی و عبدالرحمن آمده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۷۱/۸

آغاز: بسمله، قال وجدت فی کتاب قدیم جدا قال اعلم ان الاجساد المعدنیه ابخرة تکاثفت؛ انجام: حتی یستقیم التقابل علی ما ذکرناه هذا آخر ما وجدته تمت بفضل العلیم الحکیم.

کا: محمد نعیم محمد آبادی، تا: ۱۰۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۵ (۸۲ - ۸۶)، ۲۵ سطر (۸ × ۱۵)، اندازه: ۲۳/۵ × ۱۶ سم [ف: ۱۰ - ۴۷۱]

● الرساله المیمونیه فی التوحید / عرفان و تصوف / عربی

ar-r.-ul maymūniya fi-t-tawḥīd

ابن میمون، علی بن میمون، ۸۵۴ - ۹۱۷ قمری

ebn-e maymūn, 'alī ebn-e maymūn (1451 - 1512)

وابسته به: الآجرومية = مقدمة الآجرومية؛ ابن آجروم، محمد بن محمد (۶۷۲-۷۲۳)

تاریخ تألیف: ۹۱۵ق؛ محل تألیف: مدرسه صالحیه دمشق

در آن از ابی الهذیل و قاضی القضاة یاد شده و گویا جزئی است از کتابی معتزلی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۶۱۶/۲۶

خط: نسخ؛ کا: احمد سروی، تا: قرن ۱۱؛ ۳گ (۱۰۸-۱۱۰پ)،
قطع: رحلی، ۲۷ سطر (۲۱×۱۰)، اندازه: ۳۱×۱۸سم [ف: ۱۶-۳۱]

● الأجرومية = مقدمة الأجرومية / نحو / عربی

al-ājurrūmiyya = muqaddamat-ul ājurrūmiyya

ابن آجروم، محمد بن محمد، ۶۷۲ - ۷۲۳ ق
ebn-e ājarrūm, mohammad e-bn-e mohammad (1273-1323)

محل تألیف: مکه

کتاب مختصر و معروفی است در نحو به مذهب کوفین که در مکه تألیف و بر آن شروح بسیار زیادی از ناحیه علمای مختلف نوشته شده است. این رساله جزء کتب درسی مبتدیان از طلاب بوده است و به زبان‌های فرانسه و انگلیس ترجمه شده است.

آغاز: الکلام هو اللفظ المركب المفید بالوضع واقسامه ثلاثة اسم وفعل وحرف ... فالاسم يعرف بالحفظ والتونين ودخول الالف واللام ...

انجام: ... فاما الذى يتقدر باللام نحو غلام زيد وكتاب عمرو واما مايقدر من نحو قولك ثوب خز وصاع تمر وخاتم حديد و باب ساج، تمت.

چاپ: با ترجمه انگلیسی و فرانسوی در کامبریج ۱۸۳۲م و ۱۸۵۲م و در الجزائر ۱۲۸۳ چاپ شده. در بولاق ۱۲۳۹ و ۱۲۵۲ و ۱۲۹۳؛ در مصر مکرر سنگی و حروفی در بیروت و در اکثر کشورهای عربی چاپ شده. رک: معجم المطبوعات ۲۶/۱؛ المعجم الشامل جلد ۱ ص ۴ (نشانی ۱۶ چاپ محقق و غیر محقق)؛ مشار عربی، ص ۲، مصر، سنگی، ۱۲۸۱ق، رقی، ۱۰ص (صص ۸۱-۹۰)

[کشف الظنون ۱۷۹۶/۲-۱۷۹۸؛ معجم سرکیس ۲۵/۱؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۲/۱؛ معجم المؤلفین ۲۱۵/۱۱؛ اعلام زرکلی ۳۳/۷؛ ذریعه ۶۳/۱۳-۶۴؛ سرکیس معجم المطبوعات العربیة والمعربه ۲۵/۱]

شروح و حواشی: آنچه درایران دارای نسخه است:

- ۱- شرح الأجرومية؛ مکودی، عبدالرحمن بن علی (-۸۰۷)
- ۲- شرح الأجرومية؛ شاغوری، ابراهیم بن محمد (۸۵۵-۹۱۶)
- ۳- الرسالة الميمونية فى التوحيد؛ فاسی، علی بن میمون (۸۵۴-۹۱۷)
- ۴- شرح الأجرومية؛ منوفی، علی بن محمد (۸۵۷-۹۳۹)
- ۵- متممة الأجرومية؛ خطاب، محمد بن محمد (۹۰۲-۹۵۴)
- ۶- نظم مقدمه ابن آجروم = منظومة فى النحو؛ شرفی عمریطی (-۱۰۴۹)

یعقوب؛ ۱۷. شیخ محمود گلستانی؛ ۱۸. شیخ کمال الدین؛ ۱۹. شیخ جمال الدین؛ ۲۱. شیخ شمس الدین؛ ۲۱. شیخ ابوالوفا؛ ۲۲. صدرالدین؛ ۲۳. شیخ معروف به حلوانی؛ ۲۴. نجم الدین کبری؛ ۲۵. از حلیة الابدان؛ ۲۶. از شیخ محی الدین عربی؛ ۲۷. از وصایای قدسیه شیخ محمد دمشقی؛ ۲۸. از حدائق شیخ ریاض؛ ۲۹. شیخ نجم الدین دایه؛ ۳۰. از سواطع علاء الدوله؛ ۳۱. از واردات نجم الدین کبری؛ ۳۲. از فواتح نجم الدین کبری؛ ۳۳. کلمات مجدالدین بغدادی؛ ۳۴. از کتاب علم نقطة الوحده شیخ رازی (۲۹-۹۱ر)؛ ۳۵. از نوریه آقا شمس؛ ۳۶. از اسرار الدقائق شیخ بدرالدین سماوی؛ ۳۷. معرفت نفس: (۱-۷۶)؛ ۳۸. گزیده فصوص محی الدین؛ ۳۹. کلمات امام محمد غزالی در قول «من عرف نفسه ...» در کتاب بدياة الهدایه؛ ۴۰. از گفته‌های شیخ احمد غزالی در معنی قول «من عرف نفسه ...»؛ ۴۱. از رساله ابن کمال در معنی «من عرف نفسه ...»؛ ۴۲. از حکیم ابن عطاء الله در معنی «من عرف نفسه ...»؛ ۴۳. الغوثیه، عبدالقادر جیلانی، عبدالقادر بن موسی (۷-۱۰پ)؛ ۴۴. الفصوص، ابن عربی، محمد بن علی (۱۱-۲۹ر)؛ ۴۵. التوریه، آقا شمس الدین (۹۱-۹۱ر-۷۹۴)؛ ۴۶. اسرار الدقائق، از شیخ بدرالدین سماوی (۹۴-۱۰۳پ)؛ ۴۷. قانون المحبة، نوری، احمد (۱۱۸-۱۲۴پ)؛ ۴۸. مرآت المحققین، محمود شبستری، محمود بن عبدالکریم (۱۲۴-۱۳۴پ)؛ ۴۹. مقصد اقصی، عزیز نسفی (۱۳۴-۱۴۲پ)؛ ۵۰. رساله در بیان طریقه نقشبندیه، عبدالرحمن بن احمد (۱۴۳-۱۴۴پ)؛ ۵۱. زبدة الحقایق، عین القضاة، عبدالله بن محمد (۱۴۴-۱۶۲پ)؛ ۵۲. زبدة الطریق، کوکدی، علی بن یوسف (۱۶۲-۱۷۱ر)؛ ۵۳. لمعات از فخرالدین، عراقی بخشی از آن است (۱۷۱-۱۸۵پ)؛ ۵۴. لمعات، از علاء الدوله سمنانی، بندی از آن است (۱۸۵-۱۸۶پ)؛ ۵۵. مفاتیح الغیب (۱۹۷-۳۰۳پ)؛ ۵۶. مفاتیح الغیب، از حکیم اصفهانی، بخشی از آن است (۲۰۳-۲۰۸پ)؛ ۵۷. گزیده ای از کلمات شیخ حبیب عجمی در معنی قول «من عرف نفسه ...» (۲۰۸-۲۰۹ر)؛ ۵۸. رساله التركية فى الطرق النقشبندية (۲۱۰-۲۱۱ر)؛ ۵۹. بندهای از کیمیای سعادت غزالی به ترکی در معنی «من عرف نفسه ...» (۲۱۱-۲۲۵ر)؛ ۶۰. زبده: از مولی الهی؛ ۶۱. نقطة الوحده، از شیخ ابواسحق (۲۲۵-۲۳۲ر)؛ ۶۲. وصایای بابای عالم.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۰۹۶

خط: نسخ؛ کا: یوسف نسیم، بی تا؛ در آغاز شرح حال مؤلف و فهرست رسائل نسخه نوشته شده است، در پایان فهرست تألیفات قههی افندی مؤلف کتاب به زبان ترکی آمده است؛ ۲۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵/۵سم [ف: ۹-۱۴۴]

● الأجال (القول فى) / کلام و اعتقادات / عربی

al-ājal (al-qawl fi)

فهرستگان: نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد اول؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران